

Bir Siyasi Davanın Anatomisi: Barış için Akademisyenler Vakası Egemenlik Gösterisi Olarak Dava ve Hakikatin Tersi Yüzü

Hülya Dinçer, MEF Üniversitesi

ORCID: 0000-0003-2956-913X

E-Posta: hdincer77@gmail.com

Özet

11 Ocak 2016 tarihinde Türkiye’den ve dünyanın farklı yerlerinden 1128 akademisyen ve araştırmacı, 2015-2016 yıllarında ülkenin güneydoğusunda ilan edilen sokağa çıkma yasağı sırasında yürütülen güvenlik operasyonlarda işlenen ciddi insan hakları ihlallerini kinamak ve 2015 yılında kesintiye uğrayan barış müzakerelerinin yeniden başlatılması çağrısında bulunmak amacıyla “Bu suça ortak olmayacağız” başlıklı bir bildiri yayımladı. Hükümetin güvenlik politikalarını kınayan ve temel insan haklarını koruma çağrısı yapan, ülke tarihinde daha önce görülmemiş kitlelilikteki bu akademisyen girişimi, bildiri yayınlandığı andan itibaren hemen her resmi merciinin seferber edildiği, örgütlü ve çok yönlü bir siyasi baskıyla karşı karşıya kaldı. İmzacı akademisyenler ceza soruşturmalarına, işten çıkarmalara, kamu görevinden ihraç kararlarına, gözaltına ve sürgüne maruz kaldılar. Dozu giderek tırmanan baskı karşısında, bildiri sahiplerinin sayısı 2020’ye ulaştı, imzacı akademisyenlerle dayanışmak için yurt içinden ve dışından çok sayıda destek bildirisi yayınlandı. Barış bildirisine imza veren 406 akademisyen, isimleri olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamelerine (KHK) ekli listelere koyularak kamu hizmetinden geri dönüşsüz olarak ihraç edildi; mesleklerini, yaşam kaynaklarını, sosyal, ekonomik ve siyasi haklarını kaybetti. Baskının bir diğer ayağı da, bildiri imzacılarının bireysel olarak yargılandıkları ve mahkûm edildikleri ceza davalarıydı. 2017’nin sonbaharından itibaren akademisyenler Terörle Mücadele Kanunu’nun 7(2) maddesinde düzenlenen “terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapmak” suçlamasıyla yargılanmaya başladılar. Barış Bildirisi imzacılarına karşı başlatılan ceza kovuşturması, Türkiye tarihinde akademisyen ve araştırmacıların terör suçlamasıyla yargılandığı en kitleselel cezai takibat olma özelliğiyle öne çıkıyor. Bu çalışma, barış bildirisini odağına alarak, ceza davasının ve terör mevzuatının siyasi rejimin düşman olarak işaretlediği grupları cezalandırmak için hangi hukuki yöntem ve taktiklerle inşa edildiğini ve otoriter bir rejimde baskı aygıtı olarak yargıya yüklenen işlevleri inceliyor. Yazı muhalif entelektüel faaliyetin ve sözün bastırılmasının kamusal sonuçlarını irdelerken; aynı zamanda, Barış için Akademisyenler vakası üzerinden, itham edilen politik öznelerin siyasi davayı kamusal bir itiraz alanına dönüştürme ve failiğin anlamını ters yüz etme imkânını da tartışmaya açmayı hedefliyor.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Dava, Terörizm, Barış Hareketi, Akademik Özgürlük, Siyasi Hukuk.

Anatomy of a Political Case: The Case of Academics for Peace Trial as a Demonstration of Sovereignty and the Reversal of Truth

Summary

In Turkey, in January 2016, 1128 academics and researchers from Turkey and other countries published a petition entitled « We will not be a party to this crime » whose aim was to denounce the serious human rights violations committed during the military operations conducted under curfew in the southeast of the country in 2015-2016. The petition also aimed at calling for the resumption of peace negotiations that were interrupted in 2015. Upon the release of the petition, this massive initiative of academics, unprecedented in the country's history, provoked a strong political reaction and unprecedented state repression against the signatories. The signatory academics were subject to criminal investigation, dismissal, suspension, detention, and exile. State repression against academics was further exacerbated by massive dismissals under the state of emergency established following the attempted military coup in July 2016. The 406 academics who signed the peace petition were irrevocably dismissed from public service, their names having been put on the lists attached to the emergency decree-laws. They lost their professions, sources of living and social, economic and political rights. In the face of the escalating repression, the number of supporters of the petition reached 2020, and many statements of support were published in solidarity with the signatory academics from Turkey and abroad. Finally, criminal justice was mobilized against the signatories, who were charged with terrorist propaganda. Focusing on the peace petition, this study examines the legal methods and tactics through which the criminal trial and anti-terror legislation are instrumentalized to punish political groups seen as enemies, and the functions assigned to the judiciary as a repressive apparatus in an authoritarian regime. The article also examines the public consequences of the suppression of dissenting intellectual activity and speech, and aims to open up for discussion the possibility for the accused political subjects to transform the political trial into a site of public contestation.

Keywords: Political Trial, Terrorism, Peace Movement, Academic Freedom, Political Law.

Giriş

2016 yılının Ocak ayında Türkiye'nin ve dünyanın çeşitli üniversitelerinden 1.128 Türkiyeli akademisyen ve araştırmacı, kısaca "Barış Bildirisi" olarak bilinen "Bu suça ortak olmayacağız" başlıklı metinle, hükümetin Güneydoğu illerinde ilan ettiği süresiz sokağa çıkma yasaklarını ve yasaklar sırasındaki güvenlik operasyonlarında işlenen insan hakları ihlallerini protesto ettiler. Akademisyenler ayrıca hükümete, 2015'te sona eren barış görüşmelerine geri dönme çağrısı yaptılar. Siyasi iktidarın güvenlik politikalarını kınayan ve temel insan haklarını koruma çağrısı yapan, ülke tarihinde daha önce görülmemiş kitlelilikteki bu akademisyen girişimi, bildiri yayınlandığı andan itibaren hemen her resmi merciinin seferber edildiği, örgütlü ve çok yönlü bir politik şiddet ve baskıyla karşı karşıya kaldı. Akademisyenler üniversite yönetimlerinde idari ve cezai soruşturmalara maruz bırakıldı; açığa alındı; işlerinden edildi; istifaya zorlandı; akademik kurullardan ve projelerden uzaklaştırıldı; göz altına alındı; tutuklandı; ırkçı/saldırgan gruplar tarafından tehdit edildi ve hedef gösterildi; ulusal ve yerel medyada ifşa edildi; can güvenliği nedeniyle yaşadıkları şehri ve hatta ülkeyi terk etmeye zorlandı (Başer vd., 2017; Tekin, 2019; Barış için Akademisyenler, 2019). Dozu giderek tırmanan bu linç kampanyası karşısında, bildiri sahiplerinin sayısı 2210'a ulaştı; Barış için Akademisyenlerle dayanışmak amacıyla yurt içinden ve dışından çok sayıda destek bildirisi yayınlandı. (Tekin, 2019; Barış için Akademisyenler, 2019).

15 Temmuz 2016'da yaşanan darbe girişiminin ardından ilan edilen olağanüstü hal (OHAL) ise siyasi iktidara, devlete başkaldıran, Cumhurbaşkanı'nın ifadesiyle "sözde aydınları"¹ üniversiteden tasfiye etmek için bulunmaz bir fırsat sundu. Barış bildirisine imza veren 406 akademisyen, isimleri olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamelerine (KHK) ekli listelere koyularak kamu görevinden geri dönüşsüz olarak ihraç edildi. İhraç edilen akademisyenler mesleklerini, yaşam kaynaklarını, sosyal, ekonomik ve siyasi haklarını kaybetti.² Akademisyenlerin tamamının başvuruları, ihraçlarından yaklaşık beş yıl sonra, OHAL kapsamında alınan tedbirlerin hukuka uygunluğunu denetlemekle görevlendirilen OHAL İşlemleri Komisyonunca reddedildi. Yapılan itirazlar neticesinde bazı imzacı akademisyenler yargı kararıyla görevlerine iade edilirken, bazılarının başvuruları ise reddedildi. Göreve iade edilen akademisyenlerin bir kısmı, göreve başladıktan bir süre sonra iade kararının istinaf incelemesinde bozulması nedeniyle ikinci kez ihraç edildiler.³ İdare mahkemelerinin aynı konuda verdiği çelişkili kararlar, aynı eylem gerekçe gösterilerek kamu görevinden ihraç edilen imzacı akademisyenler arasında ayrımcı bir muameleye yol açtı. İstinaf incelemesi

sonucunda görevine iade edilmeyen imzacıların başvuruları Danıştay 5. Dairesi önünde incelenmeyi bekliyor.

Bildiri imzacılarının bir kısmı üniversitelerden KHK'ler yoluyla tasfiye edilirken, tamamı hakkında ise Terörle Mücadele Kanunu kapsamında soruşturma başlatıldı. Aralık 2017'den itibaren peş peşe açılan ceza davalarında akademisyenler terör örgütünün propagandasını yapma suçlamasıyla yargılandılar ve mahkûm edildiler. Başta 148 akademisyene karşı açılan, üç yıla yakın süreçte yargılanan akademisyen sayısının 822'ye ulaştığı bu dava silsilesinde 204 kişi mahkûm edildi.

Birbirinden hayli farklı politik ve akademik arka plana sahip, heterojen bir kitle olan (Tekin, 2019: 42) Barış Bildirisi imzacıları aleyhine başlatılan ceza kovuşturması, Türkiye siyasi tarihinde akademisyen ve araştırmacıların politik edimleri nedeniyle terör suçlamasıyla itham edildikleri en kitlesel cezai takibat olma özelliğini taşıyor. Bu yazı merceğini üç yılı aşkın süreye yayılan yargılama sürecine çevirerek, ceza davasının siyasi rejimin düşman olarak işaretlediği grupları sindirmek için hangi hukuki yöntem ve taktiklerle inşa edildiğini ve bu amaçla yargıya hangi işlevlerin yüklendiğini incelemeyi amaçlıyor. Yazı diğer yandan, eleştirel entelektüel sözün bastırılmasının kamusal sonuçlarını irdelerken; aynı zamanda Barış için Akademisyenler vakası üzerinden, itham edilen politik öznelerin siyasi davayı kamusal bir itiraz alanına dönüştürme ve failliğin anlamını ters yüz etme imkânını da tartışmaya açmayı hedefliyor. Davalara ilişkin incelemede bir yandan mahkeme kararları, iddianame, sanık ve müdafî savunmaları gibi hukuki belgeler irdelenirken, diğer yandan yargılama süreçlerine ilişkin gözlemlere ve basında çıkan haberlerin içerik analizine başvuruluyor.

Siyasi Muhalefeti Bastırmanın Kullanışlı Aracı: Terör Suçları

Dünya çapında “terörle mücadele” için verilen onca çabaya ve on yıllardır süren tartışmalara rağmen, bugün üzerinde uluslararası düzeyde uzlaşıya varılmış hukuki bir terör tanımından bahsetmek hâlâ mümkün değildir (Jansson, 2020: 17). Terör kavramının sınırlarının muğlaklığı, terör suçlarını siyasi iktidarlar için, şiddet içersin ya da içermesin muhalif eylemleri sindirmenin en kullanışlı araçlarından birine dönüştürür. Terör kavramının belirsizliği, potansiyel düşmanın her an her yerden çıkabileceği fikrini, bu anlamda ele geçmez bir şüpheyi sürekli canlı tutar (Eckert, 2008).

En basit haliyle devlete karşı işlenen suçlar olarak tanımlanabilecek siyasi suçların ceza mevzuatlarına girişi 19. yüzyılın ilk yarısı gibi erken bir

döneme denk gelirken (Jansson, 2020: 12), terör suçu kategorisinin ceza hukuku alanına girmesi ve terör suçları için olağan ceza usûlünden ayrılan bir yargılama ve cezalandırma rejiminin inşası görece yeni bir olgudur. Terörizmin bağımsız bir suç olarak belirmesi ve terörle mücadeleyle yönelik özel hükümlerin ilk kez ulusal hukuk düzenlerinde yürürlüğe girmesi 1960-1980 yılları arasına tekabül eder (Saul, 2015: 30-31). Ülkelerin maruz kaldığı şiddet eylemlerinin yanı sıra, Soğuk Savaş döneminde Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi nezdinde uluslararası terörizmle mücadele alanında yürürlüğe giren sözleşmeler ve diğer hukuki belgeler bu gelişmede belirleyici olur. Terörizme karşı yasaların yürürlüğe girişi 1990'lı yıllarda hızlanır (Saul, 2015: 32).

ABD'ye yönelik 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından tedavüle giren "küresel terörle mücadele" söylemi ve BM Güvenlik Konseyi'nin 28.09.2001 tarihli, 1373 sayılı kararı sonrasında ise çoğu devlet 2000'li yılların başından itibaren yeni terörle mücadele yasaları yürürlüğe koydu ya da mevcut yasalarda terör hükümlerini genişleten ve yaptırımları sertleştiren değişikliklere gitti. BM Güvenlik Konseyi kararı terörizmin bir tanımını yapmadan, devletlere terörizmin finansmanını, planlanmasını, hazırlığını ve terörizme desteği cezalandırma ve terör suçlarını iç hukuklarında ağır suçlar olarak düzenleme ve cezalandırma yükümlülüğü getirdi. 14.09.2005 tarihli 1624 sayılı Güvenlik Konseyi kararı ise devletlere terörizmin teşvikini ve övülmesini yasaklayan yasalar çıkarma çağrısı yaptı (Roach vd., 2012: 3-4). Terörizmin açık bir tanımının yokluğundan güç alan bu yeni dönem terör düzenlemeleri oldukça geniş kapsamlı olup, işlenmiş ya da işlenmesi planlanan bir suç cezalandırmaktan çok, işlenmesi *muhtemel* bir suç, potansiyel bir tehdidi ortadan kaldırmaya yönelik önleyici bir mantığa (Eckert, 2008: 13) dayanıyordu. 2000'li yılların anti-terör mevzuatları, ceza soruşturmalarında yargının rolünü ve yetkilerini azaltarak, polisin adli ve operasyonel yetkilerini arttıran, yeni gözetim ve denetim teknolojileriyle güçlenen istihbarat faaliyetlerini merkezine alan ve olağanüstü yetkilerin kapsamını genişleten yeni bir güvenlik doktrinini hayata geçirdi. Muğlak tanımlar ve güçlendirilmiş istisnai yetkiler üzerine inşa edilen bu yasalar, başta ifade özgürlüğü olmak üzere, siyasal özgürlükler üzerinde sürekli bir tehdit yaratmaya devam ediyor.

Türkiye'de ise terörle mücadelenin ayrı bir kanunla ceza hukuku alanına dahil edilmesi 12.4.1991 tarihinde yürürlüğe giren Terörle Mücadele Kanunu (TMK) ile oldu. Bundan önce sınıf temelli örgütlenmeyi ve propagandayı yasaklayan Eski Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 141. ve 142. maddeleri ile dini esaslar temelinde örgütlenme ve propagandayı yasaklayan 163. madde

siyasi muhalifleri cezalandırmak için en sık başvurulan araçlardı. Terörle Mücadele Kanunu'nun gerekçesinde, bu suçlar düşünce ve ifade özgürlüğünü sınırlandırdıkları için eleştiriliyor ve bunlar yürürlükten kaldırılarak, yerine "şiddeti araç kılmayan düşünceleri ifade etme ve bu düşünceler etrafında örgütlenme özgürlüğünü koruyan" düzenlemeler getirildiği iddia ediliyordu. Bu açıdan TMK'nın kabul edilişi demokratik bir hamle olarak sunuldu (İnanıcı, 2011: 48). Oysa TMK'nın yaptığı, siyasi suçları bünyesine dahil ederek terör suçuna dönüştürmek ve böylece siyasi suç kavramını mevzuattan ve hukuk dilinden silmekti (İnanıcı, 2011; Kaynar, 2013).

Pek çok araştırmacı ve hukukçunun dikkat çektiği gibi, Terörle Mücadele Kanunu yürürlüğe girdiği 1991'den itibaren toplumsal muhalefeti bastırmak ve meşru siyasi eylemliliği cezalandırmak için kullanılageldi (İlkiz, 2011; Ertekin, 2011; Kozağaçlı 2012; Ağaş, 2012; Kaynar, 2017). TMK'da 2006 yılında yapılan değişikliklerle terör suçlamasının kapsamı alabildiğine genişletildi ve Kanun'un 3. maddesi ile TCK'da düzenlenen 50'ye yakın suçun bir terör örgütünün faaliyeti dahilinde işlendiği takdirde terör suçu sayılacağı kabul edildi.⁴ Aynı zamanda terör suçlarının cezaları arttırıldı; terörizme mali destek ayrı bir terör suçu olarak düzenlendi; güvenlik güçlerinin ateşli silah kullanma yetkisi genişletildi ve terör suçundan yargılananların temel savunma hakları kısıtlandı (Aydın, 2012).

Terör suçu olarak tanımlanan suçlar kapsamına giren eylemlerin bir siyasi dönemin yargı pratiğinden diğerine değişkenliği, yasa hükümlerinin muğlaklığı ve bu muğlaklıktan beslenen keyfilik, terör ithamının meşru siyasi alanı ve her tür siyasi eylemi kuşatmasına, siyasi iktidarların tehlikeli gördüğü her düşünce ve faaliyeti terör torbasına sokarak suçlulaştırmasına yol açtı. Terör suçlarını düzenleyen mevzuatın sınırları yıllar içinde genişlerken, terör suçlarının muğlak ve ucu açık yapısı ve siyasi saiklerle istismar edilme tehlikesi Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi organları ile uluslararası insan hakları örgütlerince de eleştirildi (Human Rights Watch, 2010; Commissioner for Human Rights, 2012; Venice Commission, 2016).

Hukukçular, 2015 yılında Hükümet ile Kürt siyasi hareketi arasındaki barış müzakereleri sona erdikten sonra, özellikle de 15 Temmuz 2016'daki darbe girişiminin ardından ceza muhakemesi ve terör mevzuatının özgür düşüncüyü susturmanın asli aracına dönüştüğünü, terörle ilişkili suçlar temelinde açılan soruşturmalar ile tutuklama ve mahkûmiyet kararlarında büyük bir artış olduğunu vurguluyorlar (Altıparmak ve Akdeniz, 2018: 4-5). Yaşanan, sadece açılan soruşturma ve davalardaki sayısal artıştan ibaret değil; aynı

zamanda ceza takibatına konu olan gruplar bakımından da bir genişleme mevcut. 1990'lı ve 2000'li yıllardan farklı olarak, ceza yargılamalarının ve terör suçlamasının siyasi amaçlarla kullanılması, Kürtler ve sol görüşe mensup gruplar dışındaki kesimlere doğru da genişlemiş durumdadır.

Yapılan araştırmalar, TMK ve TCK'da düzenlenen örgüt üyeliği, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, örgüte yardım ve terör örgütü propagandası suçlarının, siyasetçiler, milletvekilleri, gazeteciler, sendikacılar, yazarlar, hak savunucuları, avukatlar ve öğrenciler dahil olmak üzere, muhalif kesimleri cezalandırmak amacıyla giderek daha saldırgan bir biçimde araçsallaştırıldığına işaret ediyor. (Coe Commissioner for Human Rights, 2019; Molu, 2020; OHCHR, 2021). AİHM de, 2017-2020 yılları arasında, terörle bağlantılı bazı suçların yargı makamlarınca geniş yorumlandığını; bu yorumun keyfi müdahalelere karşı yeterli koruma sağlamadığını; ilgili yasa maddelerinin hukuken öngörülebilirlik kriterini karşılamadığını ve bu sebeple ifade ve örgütlenme özgürlüğü haklarını öngörülebilir olmayan biçimde sınırlama tehdidi taşıdığını tespit etti.⁵

Barış Bildirisi ve Kurgulanmış Bir İtham Olarak Terör Örgütünün Propagandası Suçu

Barış bildirisi imzacılarına yöneltilen terör örgütünün propagandası suçu TMK'nın 7(2) maddesinde düzenleniyor. Bu madde yıllar içinde çok sayıda yasa değişikliğine konu oldu. 7(2) maddesi, "suçun kapsamını AİHM standartlarına uyumlu hale getirmek" amacıyla, 4. Yargı Paketi'yle Nisan 2013'te değiştirildi. Buna göre, suçun oluşabilmesi için propagandanın cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemleri meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde yapılması şart koşuldu. Ekim 2019'da, bu kez yeni bir yargı paketiyle, 7. maddenin ikinci fıkrasına, "haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz" cümlesi eklendi. Ne var ki, suçun oluşma şartlarını zorlaştıran yasal reformlara ve eleştiri/haber verme sınırları içinde kalan düşünce açıklamalarının suç oluşturmayacağını teyit eden Yargıtay içtihadına rağmen⁶, propaganda suçu Kürt sorununa ve çatışma sürecine ilişkin resmi tezleri reddeden görüşleri, siyasi ve kültürel hak taleplerini, Hükümete yönelik eleştirel düşünceleri ve basın özgürlüğünü bastırmanın kullanışlı araçlarından biri olmayı sürdürdü.

Terör örgütü propagandası suçu son yıllarda, devletin güvenlik politikalarını eleştirenlerden, kapatılan Özgür Gündem gazetesiyle dayanışmak isteyen hak savunucularına; muhalif gazetecilerden, askeri operasyonlarda işlenen

hak ihlallerine tepki gösteren akademisyenlere; Türkiye devletinin sınır ötesi operasyonlarının kutsanmasına karşı çıkan üniversite öğrencilerinden, bu operasyonlardaki hak ihlallerinin araştırılmasını talep eden Türk Tabipler Birliği Başkanı'na; bir televizyon programına bağlanarak "çocuklar ölmesin" demekle yetinen öğretmenden, savaşın bir halk sağlığı sorunu olduğuna dikkat çeken hekimlere ve hükümeti sosyal medya üzerinden eleştiren "sıradan" yurttaş'a dek⁷, toplumun muhalif tüm kesimlerinin sesini kısmak için mobilize edildi. Şiddete son verme çağrısı yaptıkları için 822 akademisyene karşı açılan dava silsilesiyle, terör propagandası suçu bu kez, ülkenin muhalif entelektüellerini hedef aldı.⁸

Bu amaçla açılan adli soruşturmaların büyük kısmının başlatıldığı 2016 yılı boyunca çok sayıda imzacı şüpheli sıfatıyla polis ve savcılık önünde ifade verdi. 2017'nin sonbaharında ise akademisyenlere 18 sayfalık bir iddianame ve mahkeme celbi ulaştı. Şüphelinin ismi dışında birebir aynı olan bu iddianameler, TMK'nın 7(2) maddesinde düzenlenen "terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapmak" suçlamasına dayanıyordu.⁹ Bununla birlikte Savcılık, bildiride yer alan hangi ifadelerin, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini övdüğünü veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik ettiğini açıklamıyordu. Diğer bir deyişle, isnadı somutlaştırmak ve hukuken temellendirmek için hiçbir maddi delil ortaya konmamıştı.¹⁰ Bunun yerine iddianamenin muhtelif yerlerine, bildirinin yayınlamasından bir süre önce bir örgüt liderinin yaptığı açıklamadan pasajlar serpiştirilmiş; spekülatif bir biçimde bildirinin örgüt liderinin talimatıyla yazıldığı iddia edilmişti.

Akademisyenleri terör örgütü propagandası yapmakla suçlayan iddianame, daha en başında "sözde barış bildirisi" olarak nitelediği açıklamanın "esas" amacını, "PKK/KCK terör örgütü tarafından 'öz yönetim' ilan edilen bölgelerin güvenlik güçleri tarafından teröristlerden temizlenmesi, bölge halkının huzur ve refahının sağlanması için yürütülen operasyonların durdurulması için kamuoyu oluşturmak" olarak tespit etmişti. Ardından, bu kez bildirinin bir de "gerçek" amacını tespit etme çabasına giren Savcılık bir bağlamsallaştırma yapmak için kolları sıvıyordu: Çözüm sürecinin hukuki çerçevesine, Akil İnsanlar Heyeti'ne, barış sürecinin sona ermesinin ardından yaşanan özyönetim ilanına ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin açıkladığı, askeri operasyonlarda kullanılan mühimmat, ele geçirilen silah ve "etkisiz hale getirilen" örgüt üyesi sayılarına ilişkin uzun izahattan sonra, akademisyenlerin bildiri metnini örgüt liderlerinden aldıkları "talimatla kaleme aldıkları" savını işlemeye geçiyordu.

Ne var ki Savcılık, talimat iddiasını temellendirmek için, bildiri ile bahsi geçen açıklama arasında bir nedensellik bağı kurabilecek hiçbir somut delil ortaya koymamıştı. Bunun yerine, akademisyenlerin imzaladığı metni “tarihi perspektif ve konjonktürel bir yaklaşımla incelediği”ni vurgulayarak, “gerek hazırlık süreci gerekse içerik itibarıyla bildirinin silahlı terör örgütünün şiddet eylemlerinin teorik düzeyde tamamlayıcısı olduğu; hatta akademisyenlerin PKK/KCK’nin legal görünümü hamiliğine soyunduğu” kanaatine ulaşmıştı. İddianame boyunca devlet şiddetine yöneltilen eleştiriyi “gerçek dışı”, “açık propaganda malzemesi”, “kasıtlı çarpıtma”, “özünden saptırma”, “tamamen gerçeklere aykırı iftira” olarak tanımlayan iddia makamı, akademisyenleri “Türkiye’nin doğu ve güneydoğusunda yaşanan hadiseleri manipüle etmeyi, bilgi kirliliği ve dezenformasyon yoluyla yanlış ve doğruluğu bulunmayan kasıtlı bilgileri yaymayı, karşı propaganda yöntemiyle (...) Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Hükümetini, Ordu ve Emniyet Teşkilatını suçlu gibi lanse ederek hedef haline getirmeyi” amaçlamakla itham ediyordu. Akademisyenler aynı zamanda Savcıya göre, “hakikatleri ters yüz ederek ve çarpıtarak etnik ayrımcılık ve bölücülük” de yapmışlardı.

On sekiz sayfadan oluşan iddianamenin kurduğu anlatının hiçbir aşamasında, çatışmanın sona erdirilip barışın yeniden tesis edilmesi çağrısı yapan bir metnin, nasıl olup da şiddet içeren yöntemleri övüp teşvik ederek propaganda yaptığı hukuki argümanlarla temellendirilmiyordu. Bunun yerine, “Türkiye Cumhuriyeti Devletine halen meydan okuyabildiklerini göstermek; Türkiye Cumhuriyeti devleti aleyhine karalama kampanyaları düzenlemek; Devleti suçlu gibi, gayrimeşru yıkıcı bir güç olarak lanse ederek hedef haline getirmek; ülkeyi karışıklığa sürüklemek, halkın maneviyatını kırmak, ülkede kaos yaratmayı amaçlayan mesajlar taşımak; devletleri Türkiye’nin iç işlerine müdahale ettirmeyi amaçlamak; ters algı operasyonları yapmak; devlet otoritesini zaafa uğratmak, devleti küçük düşürmek” gibi bolca soyut suçlama üretilmişti. Bunlardan hiçbirinin ülkenin ceza mevzuatında suç olarak düzenlenmediğini kaydetmek gerekir. Diğerlerinden belki biraz daha fazla hayal gücünü zorlayan ve belli ki iddia makamını en çok öfkeliendiren ise, akademisyenlerin “egemen bir devlete iç sorunlarını çözmek maksadıyla uluslararası bağımsız gözlemci davet etme” cüretiydi. Hak ihlallerinin şeffaf biçimde soruşturulması amacıyla dile getirilen bu talebin suçlaştırılması, yukarıdaki isnatlarla birlikte, akademisyenlerin bizatihi devletin egemenliğine saldırı ile itham edildiklerini ortaya koyuyordu.

İddia makamı, barış bildirisi imzacılarına yönelik örgütlenen nefret kampanyasına karşı ulusal ve uluslararası kamuoyuna yapılan destek ve

dayanışma çağrılarını da, “Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve Hükümetini yüzde yüz haklıyken haksızmış gibi göstermeye yönelik propagandayı daha da sansasyonel hale getirmeye yönelik eylemler” olarak tanımlıyordu. Akademisyenleri hedef alan kamusal linçin uluslararası camia tarafından güçlü biçimde kınanması, iddia makamınca, akademisyenlerin tutuklanmasına karşı yapılan basın açıklamaları ve protestoların, yayınlanan dayanışma metinlerinin ve düzenlenen akademik konferansların, “ifade özgürlüğü ve eleştiri hakkını işlenen suç için paravan olarak kullanmak ve bu yolla devlet karşıtı propaganda yapmak” olarak değerlendirilmişti. İhraç edilen akademisyenlerin bilgi üretiminin alternatif mecrası olarak kurdukları dayanışma akademilerinde verilen derslerin amacı ise, Savcıya göre, “kamuoyu ile birlikte üniversite öğrencilerini Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Hükümeti aleyhine kıskırtmak”tı.

Suçlamanın hukuki temelini oluşturması beklenen iddianamenin, bildirinin içeriğini kasıtlı biçimde çarpıtarak ve anlamını ters yüz ederek (Butler ve Ertür, 2017) büyük bir gayretkeşlikle suç üretme çabası içine girmesi, esasen bildirin içeriğinin suç oluşturmadığının da en açık delili olarak okunabilir. Bildirin şiddet övgüsü içerdiği iddiası hukuken öylesine dayanaksızdı ki, baştan başarısızlığa mahkûm olan hukuki kanıtlama çabası yerine, iddianame savcısı yasa koyucuya öykünerek yeni suç ihdas etme yoluna gitmişti.

Bu suç üretme gayreti kuşkusuz, bir hukuk devletinde yurttaşları keyfi cezalandırmadan korumaya yönelik hukuki güvencelerin başında gelen kanunilik ilkesinin de yerle bir edilmesinden daha azı değildir. Kanunsuz suç olamayacağını, suç olmadan da ceza verilemeyeceğini vazeden kanunilik ilkesi modern ceza adaletinin temelini oluşturur. Siyasi saikle açılan soruşturmalarda ise ya isnada konu olan eylemi suç olarak tanımlayan bir yasa ya da yasaya göre suç oluşturan bir eylem çoğunlukla mevcut değildir. Bu yüzden, şüphelinin suç oluşturmayan eylemleri kasıtlı olarak yanlış yorumlanır, çarpıtılır ve suçlulaştırılır. (Shklar, 1964: 150).

Eylemin yasaya göre suç oluşturduğunu kanıtlayacak bir hukuki muhakeme kurmak yerine, hasmına yönelik öfkeden beslenen iddianamenin esas gayesi, ülkenin güvenlik politikalarına karşı çıkan entelektüellerini cezalandırmaktır. Olguların hukuki nitelendirmesi çarpıtılarak ve kamusal şiddet eleştirisinden “devlet aleyhine propaganda” devşirilerek başlatılan Barış için Akademisyenler davası, sözcükler ve onların taşıdığı hakikat üzerine hukuk sahnesinde güçlü bir mücadele başlatacağı.

Bir Tahakküm Aracı Olarak Dava

Toplumu denetlemek ve muhalif güçleri etkisizleştirmek otoriter rejimlerde mahkemelere yüklenen temel işlevler arasında yer alır. (Moustafa, Ginsburg, 2007: 1). Mahkemeler, rejimin başvurduğu şiddeti ve zoru temellendirmek için ihtiyaç duyduğu yasallığın inşasında önemli rol üstlenir. Siyaset üstü konumlandırılan, bağımsızlık ve tarafsızlık iddiasındaki yargısal muhakeme, görünüşte katı, ritüelistik kuralları takip ederek ürettiği biçimsel adaletle, yargılamanın ardındaki ideolojik amacı perdeler; baskıcı aklı rasyonalize eder. Bu açıdan siyasi davalar, aslen yıkıcı bir politik edimi, müzakereci, tarafsız, kamusal bir muhakeme sonucunda verilmiş adil ve bağlayıcı bir hükmün gereği gibi sunarak, siyasi iktidar için oldukça işlevsel bir tahakküm aracı oluşturur.

Alman hukukçu Otto Kirchheimer, bir tahakküm aracı olarak siyasi davayı, rejimin hasmını siyaset sahnesinden silmek amacıyla onun kamusal eylemini/davranışını suçlulaştırma girişimi olarak tanımlar (1961: 46). Siyasi iktidar rakibini siyaset sahnesinden tasfiye edemiyorsa, onu yargı eliyle taciz ederek boyun eğmeye zorlar. Siyasi hasmının sözünü/eylemini kendisine yönelik bir tehdit olarak gören rejim, resmi politikalara muhalefeti “ihanet” olarak damgalar; bunu da hukuk eliyle onaylatarak, ihanetin bastırılmasını güvenceye alır (Kirchheimer, 1961: 62). Bu davanın öznesi, devletin bütünlüğünü ve değerlerini tehdit eden ötekilerdir. Terör suçlaması ise, hasmın kamusal eylemini siyasi içeriğinden soyundurmaya, ondan ulusal güvenliğe, kamu düzenine ve toplumun bütününe yönelen bir tehdit inşa etmeye el verdiği için siyasi davanın üzerinde yükseldiği en verimli topraktır.

Bu nitelikteki bir davanın temelinde hukuk değil; rejimin düşman olarak gördüğü kişiden “kurtulma”, onun itibarını yıkma arzusu yatar. Bir davanın mahkûmiyetle sonuçlanacağı belli ise, beraat ihtimali baştan saf dışı bırakılmışsa, iddia ve savunma makamının tezlerinin karşılıklı birbirini çürütebilmesi esasına dayanan, usûli standartların ve güvencelerin gözetildiği adil bir yargılamadan değil, düzmece bir “hukuki farstan” (Allo, 2010: 53) bahsetmek daha doğru olacaktır. Judith Shklar böyle bir davada çoğunlukla yargıcın iddia makamına tabi kılındığına; delillerin sahte, tanıkların ise yalancı olduğuna; sanığın düşman bir yargıç elinde zulüm gördüğüne; hukuk ve usûl kurallarının göz ardı edildiğine dikkat çeker (1964: 149). Mahkûmiyet ise kısa vadede siyasi muhalifi saf dışı bırakmayı, onun sözünü ve eylemini itibarsızlaştırarak gücünü zayıflatmayı amaçlarken; uzun vadede rejime başkaldırma potansiyelindeki diğer grupları sessizleştirmek için bir “korku pedagojisi” üretmeyi (Salas, 2017: 5) hedefler. Siyasi dava bu

yönüyle, duruşma sırasında itaatsizliği teşhir ve mahkûm ederek topluma itaatın öğretildiği didaktik bir ritüel olarak da düşünülebilir.

Barış bildirisi imzacılarına yöneltilen ithamlar, bu ithamlar temelinde açılan davaların öncelikli amacının, ülkenin resmi güvenlik rejimine itiraz eden entelektüellerini itaatsizlikleri nedeniyle cezalandırmak; akademisyenlerin toplumsal konumlarını, ancak devletin itaatkâr memurları olmayı sürdürürlerse koruyabileceklerini (Abbas ve Zalta, 2017: 637) göstermek olduğunu düşündürüyor. Kitlesele olarak açılan bu davaların uzun vadedeki amacının ise, barış talebini ve çağrısını itibarsızlaştırarak ondan bir tehdit yaratmak ve toplumun bu talebin peşinden gitme potansiyeline sahip diğer kesimlerine esaslı bir ders vermek olduğu anlaşılıyor.

Usûlsüzlük ve İhlallerle Sakatlanmış Bir Yargılama

Akademisyenler aleyhine, imzaladıkları metnin yayınlanmasından iki yıl sonra, bireysel olarak açılan yüzlerce dava, çoğunluğu İstanbul'da olmak üzere, Türkiye genelinde toplam 57 mahkemeye paylaştırıldı. Akademisyenlerin aynı metne imza atmaktan ibaret olan eylemleri nedeniyle her biri aleyhine açılan davaların tek bir dosyada birleştirilmesi talebi mahkemelerce reddedildi. Sadece İstanbul'da 7 mahkeme kendi önündeki dosyaları birleştirme kararı aldı. Davaların bu kadar çok mahkeme arasında dağılması, ceza muhakemesinin de parçalanmasına, isnat edilen suç ve verilen hüküm bakımından tutarsızlıkların ortaya çıkmasına yol açtı.

Davaların büyük çoğunluğu TMK'nın 7(2) maddesi temelinde terör örgütü propagandası suçlamasına dayanırken, en az 129 davada mahkemeler suç isnadını değiştirerek, TCK'nın 301. maddesi temelinde devlete ve kurumlarına hakarete çevirdiler ve yargılamanın devam edebilmesi için Adalet Bakanlığı'ndan izin talep ettiler. (Barış için Akademisyenler, 2019) Akademisyenlerin avukatlarının, bu kararlara dayanarak diğer mahkemeler önünde ileri sürdükleri, suç isnadının değiştirilmesi talepleri ise kabul görmedi. İki mahkeme önünde ise akademisyenlerin, TCK'nın 314 (2) maddesinde daha ağır bir suç olarak düzenlenen "örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etmek" suçundan cezalandırılması istendi.¹¹

Avukatların, maddi gerçeğin açığa çıkarılması için soruşturmanın genişletilmesi ve ek delillerin toplanması talepleri "samimi" bulunmayarak, "yargılamayı uzatmayı amaçladığı" gerekçesiyle reddedildi. Birbirinden bağımsız yürütülen davaların vahim bir sonucu da, sadece kimlik bilgilerinin değiştirildiği, duruşma sırasında bir iki dakika içinde çoğaltılan, yazım

hatalarına kadar baştan sona aynı “kopyala-yapıştır” savcılık mütalaaları ve nihai mahkeme kararları oldu. Birbirinin kopyası olan bu otomatikleşmiş hükümler, heyetin bundan sonra yargılanacak olan akademisyenler hakkındaki kanaatini önceden açıklaması anlamına geldiği için, mahkemenin tarafsızlığını da ortadan kaldırdı. Avukatlar buna dayanarak heyetin reddini talep etseler de, bu talep “yargılamayı uzatmak amacıyla yapıldığı” gerekçesiyle reddedildi.¹²

Mahkemenin tarafsızlığına dair tek şüphe kaynağı, heyetin bir önceki duruşmada verdiği hükümle yargılamanın sonucuna dair kanaatini açıklaması değildi. Yargılama boyunca yargıçların bir kısmı, sanık kürsüsündeki akademisyenlere ve onların avukatlarına karşı açıkça düşmanca bir tavır sergilemekten geri durmadılar. Örneğin 28. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yargılanan bir akademisyen avukatı gelmeden duruşmaya başlanmamasını ve kendisine “sen” diye hitap edilmemesini talep ettiği için hakim tarafından “Bana bak sen sanıksın burada, düzgün konuş” diyerek azarlandı; itiraz etmesi üzerine ise “güvenliği çağırır seni tutuklatırım burada” sözleriyle tehdit edildi.¹³ Duruşma yönetiminde sıkça rastlanan bir tavır da, duruşma salonunu güvenlik görevlileri eliyle boşaltma tehdidiydi. Avukatların, beyanlarının duruşma zaptına eksik geçirilmesine ısrarla itiraz etmesi “duruşma düzenini bozma” bahanesiyle, avukatı ve seyircileri dışarı “attırma” kararının gerekçesine dönüşebiliyordu. Heyet başkanı “gerekirse avukatsız ifade alırız.” diye çıkışabiliyordu. Bazen de heyet, istediğini yaptırılmayınca kendisi salonu terk ediyordu.¹⁴ Seyircilerin dışarı çıkarılmasının yanı sıra, basın mensuplarının, bağımsız kurum gözlemcilerinin ve dayanışma amacıyla gelen meslektaşların duruşma salonuna alınmaması, duruşma salonuna giden yolun bariyerlerle kapatılması ve salonun önünün çevik kuvvet polisleriyle çevrelenmesi (Coşkun, 2019: 135), ceza yargılamasının kamusallığını güvenceye alan alenilik ilkesini de ihlal ediyordu.

Adil yargılanma hakkı ve savunma hakkına yönelik müdahaleler ise daha da vahim boyutlara ulaştı. Bazı mahkemeler, yurtdışına gitmek zorunda kalan akademisyenlerin savunmalarının istinabe yoluyla alınması talebini kabul ederken, diğerleri ise “burası terör mahkemesi, gelecek!” buyurarak talebi reddetti; dahası akademisyen hakkında yakalama kararı çıkardı.¹⁵ Akademisyenlerin ve avukatlarının sözlerini sıklıkla “kısa kesmeleri”, siyasi konulara girmemeleri, savunmalarında hak ihlallerini anlattıkları kısımları “okumamaları” istendi. “Burada bize hakimlik dersi veremezsin”¹⁶ ihtarıyla savunma kesilmekle tehdit edildi; hatta terör propagandası yapıldığı gerekçesiyle düpedüz kesildi (Frontline Defenders, 2019). Savunmanın

dokunulmazlığını ihlal eden, etkili savunma hakkını gaspeden bu müdahaleler, sanığın ve avukatının yargılamanın öznesi olarak görülmediğinin bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. Zaten savunmalar da âdeta bir duvara çarpıp geri dönüyordu. Yargıç ve savcıların kafalarını önlerindeki ekrandan veya telefondan kaldırdıklarına, savunmaları ciddiyetle takip ettiklerine pek ender rastlanıyordu.

Duruşmalara savunma hakkını tümüyle ortadan kaldıran ihlaller damga vurdu. 28. Ağır Ceza Mahkemesi, imzacı bir akademisyeni avukatının ve kendisinin mazeretli olarak katılmadığı duruşmada 1 yıl 3 ay hapse mahkûm etti.¹⁷ Oysa aynı mahkeme daha önce, yargılanan akademisyene savunmasını hazırlaması için süre tanımıştı; bir sonraki celsede ise bu ara kararından vazgeçti ve savunma için söz vermeksizin savcıdan mütalaasını açıklamasını istedi.¹⁸ Öte yandan, olağanüstü hal ilanından sonra yayınlanan 676 sayılı OHAL KHK'siyle, örgütlü suçlardan yargılananların, duruşmalarda sadece üç avukatla savunulmasına izin veren sınırlama, örgütlü bir suçtan yargılanmayan akademisyenlerin davalarında da uygulandı.¹⁹ Avukatların itirazlarına rağmen, mahkeme heyetleri kısıtlamayı uygulamakta ısrar ettiler. Böylece olağanüstü yargılama rejimi, “olağan” alana taşarak keyfi biçimde genişletilmiş oldu.

Savunma hakkı bakımından belki de en ağır ihlallere 37. Ağır Ceza Mahkemesi imza attı. Mahkeme, Türk Tabipler Birliği (TTB) Eski Başkanı Gencay Gürsoy ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Başkanı Şebnem Korur Fincancı hakkında, savcı mütalaası verildikten sonra dosyaya yeni deliller ekledi. Gürsoy için bu ek deliller, Twitter paylaşımları ve bildirinın yayınlanmasından birkaç gün sonra verilen bir röportaj; Fincancı için ise, Özgür Gündem ve Evrensel gazetelerine verilen röportajlar ile TİHV'in sokağa çıkma yasağı kaldırıldıktan sonra Cizre'de yaptığı gözlem ziyaretinin ön inceleme raporuydu. Fincancı bu raporun bulgularını, bildirinın içeriğinde bahsedilen insan hakları ihlallerinin gerçekliğini kanıtlamak ve akademisyenler olarak “neye ortak olmadıklarını” anlatmak amacıyla önceki celsede yaptığı sunumda mahkeme heyetine bizzat vermişti. Olağan şartlarda dosyaya eklenen yeni deliller için ek savunma hakkı verilmesi gerekirken, Gürsoy'a ve Fincancı'ya bu belgeleri inceleme ve savunma yapma hakkı tanınmadı. Yargılama sonunda Gencay Gürsoy, yeni deliller ve TTB Başkanı olması gerekçe gösterilerek ertelemesiz 2 yıl 3 ay hapis cezasına²⁰; Fincancı ise “kastının yoğunluğu” ve pişmanlık göstermemesi nedeniyle ertelemesiz 2 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.²¹

Hüküm: Derecelendirilmiş Bir Cezalandırma Tekniği

Barış bildirisini imzacılarının aynı eylem nedeniyle tek tek yargılanması sonucunda verilen cezalar geniş bir yelpazeye yayıldı. Suçlama konusu olan eylem, buna ilişkin savcılık iddianamesi ve mütalaası aynı olsa da, bazı mahkemeler eliyle verilen mahkûmiyet kararının ağırlığı, “sanığın” profiline ve yargılama sırasında takındığı tutuma göre değişti. Bir başka deyişle bu mahkemeler, yargılama boyunca yapmadıkları bireyselleştirmeyi, hassas bir ceza kalibrasyonu ile yargılamanın sonunda yapmayı uygun gördüler. Gürsoy ve Fincancı gibi, insan hakları hareketinin ön saflarında yer alan, kurumsal kimliğe ve mesleki temsiliyete sahip “yüksek profilli suçlular” daha ağır cezalara çarptırıldılar; üstelik cezaları da ertelenmedi. Bazı mahkemeler ise yargılanan imzacılara hiçbir ayırt edici sebep sunmadan rastgele ceza dağıttılar. Bunlardan biri olan 33. Ağır Ceza Mahkemesi, dosyalarını birleştirdiği 27 akademisyenden 14’üne hiçbir somut gerekçe üretmeden 27 ay ceza verdi; 13 akademisyeni ise 22 ay hapse mahkûm etti.

Sonuçlanan 204 davada yargılanan akademisyenlerin tamamı mahkûm edildi: Aralarından 146 akademisyen 1 yıl 3 ay; 8 akademisyen 1 yıl 6 ay; 18 akademisyen 1 yıl 10 ay hapis cezasına çarptırıldı ve haklarında kurulan mahkûmiyet hükmünün açıklanması geri bırakıldı.²² 5 akademisyen 2 yıl 1 ay; 17 akademisyen 2 yıl 3 ay; 7 akademisyen 2 yıl 6 ay ve 1 akademisyen de 3 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Bu cezalar iki yılın üstünde olduğu için ertelenmedi. İstisnai bir tutum izleyen İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi ise 7 akademisyeni terör örgütünün propagandası suçundan değil; örgüte üye olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek yardım etmekten, 2 yılın üzerinde hapis cezasına mahkûm etti.²³

Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasını (HAGB) kabul etmeyen 6 akademisyene verilen cezalar, akademisyenlerin “pişmanlık göstermeyen kişiliği gözetildiğinde suç işlemekten çekineceğine dair kanaat oluşmadığı” gerekçesiyle ertelenmedi.²⁴ Cezası ertelenmeyen akademisyenlerden Fusun Üstel, hakkındaki mahkûmiyet kararının istinafta onanmasının ardından 8 Mayıs 2019’da cezaevine girdi ve 22 Temmuz 2019 tarihine dek cezaevinde kaldı.

Katıldıkları kolektif eylem nedeniyle aynı “suç”u işlediğine kanaat getirilen bir grubun yargılama sürecinin bu denli parçalı yürütülmesi, bazı örneklerde -aynı mahkeme önünde dahi- ağırlığı ve etkileri birbirinden farklılaşan cezalar verilmesi, hükmün politik işlevine dair bazı çıkarımlarda bulunmaya imkân veriyor. Her şeyden önce hüküm, “suçlu”nun siyasi profiline ve itaat/ itaatsizlik derecesine göre kademelendirilmiş bir cezalandırma rejimini

yansıtır. Bu cezalandırma ölçeğinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması bir boyun eğdirme tekniği olarak kullanılıyor. İki yıldan az ceza alan çoğu akademisyenin, işini kaybetmemek, kamu hizmetinden yasaklı hale gelmemek ve nihayetinde hapse girmemek gibi haklı gerekçelerle bu ceza “pazarlığı”na gösterdiği gönülsüz rıza, teknik olarak suçu kabul etmek anlamına geldiği için, suçluluk ve öfkenin iç içe geçtiği ikircikli bir duygu durumuna yol açıyor. Ertelenmiş bir hapis cezasının aksine, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile birlikte karar anında kesinleştiği ve hüküm giyen kişi kararı temyiz etme hakkını otomatik olarak kaybettiği için, bu usûl aynı zamanda oldukça etkili ve “masrafsız” bir caydırma mekanizması olarak da işliyor. İçerdiği hükmün damgalayıcılığı sayesinde bir baskı aygıtı olarak amacını yerine getirirken, doğrudan hapsedici sonuç doğurmadığı, etkisini bir anlamda askıda tuttuğu için çok güçlü bir kamusal tepkiye de yol açmıyor. Bu yönüyle HAGB Türkiye’de son dönemde ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü karşısında çok yaygın kullanılan bir baskı aygıtına dönüştü. Terör örgütü propagandası suçu ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’na muhalefet suçları, HAGB’nin en sık kullanıldığı suç tipleri arasında yer alıyor. Anayasa Mahkemesi 2022 yılında bireysel başvuru kapsamında verdiği bir kararda, HAGB’nin 2020 yılı içinde tüm mahkûmiyet kararlarının dörtte birini oluşturacak kadar geniş bir uygulama alanı bulduğuna dikkat çekerek, HAGB’nin mahkemeler tarafından uygulamada beraat hükmü yerine kullanıldığını vurguladı.²⁵

Diğer yandan, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmeyen akademisyenlere verilen hapis cezalarının TCK’nın 51. maddesine göre ertelenmesi mümkünken ertelenmemesi ise, mahkeme nezdinde “işbirliği yapmayı reddedenleri” daha sert biçimde cezalandırma iradesini ortaya koyuyor. Bu şiddetlendirilmiş yaptırım rejimi ve insan hakları örgütü temsilcilerinin çarpıtıldığı daha ağır cezalar, insan hakları hareketini kriminalize etme, mahkemeye göre “pişmanlık göstermeyenleri” terbiye etme ve onlardan ibretlik yaratma arzusunu ortaya seren bir iktidar performansını yansıtır. Siyasi ifade özgürlüğünün kolektif kullanımı niteliği taşıyan bir eylem nedeniyle, yargılanan kişinin konumu ve politik tutumu temelinde, aynı mahkeme önünde dahi birbirinden bu denli farklılaşan, kademelendirilmiş cezalarla belirlenmiş bu yaptırım rejimi, hükmün ardındaki ideolojik güdülenmeyi de ortaya seriyor.

Devlet Otoritesinin Yankılandığı Bir Gösteri Olarak Dava

Mahkeme salonları siyasi davalarda, sıklıkla devlet gücünün sergilendiği bir egemenlik gösterisinin sahnesine dönüşür. (Ertür, 2015: 101) Hukukun

bir performans olarak inşa edildiği²⁶ bu yargılmalarda öncelik maddi gerçeği açığa çıkarmaktan ziyade devlet iktidarının sergilenmesi ve tahkim edilmesidir.

Akademisyenlerin yargılanma sürecinde de, duruşmaların seyrinden nihai kararın içeriğine dek, suçun işlenip işlenmediğini açığa çıkarmaktan çok, devlet otoritesinin sergilenmesi ağır bastı. Mahkeme başkanı ve üyelerinin sesi, sözü her aldıklarında, akademisyenlerin kolektif imzasıyla “zedelenen” devlet otoritesinin sesine dönüştü. “Devlete yaptığın çağrısı PKK’ya da yaptın mı?”, “Örgütü neden muhatap almadın?”²⁷, “PKK bir terör örgütüdür mü?”, “Devletin egemenliğini korumak için uyguladığı şiddete karşı mısınız?”²⁸, “Devlet oraya müdahale etmeseydi ne olacaktı?”, “Ülkenin bir kısmında özerklik ilan eden terör örgütüne karşı devlet ne yapsın?”²⁹ gibi -esasen cevap almaya yönelik olmayan- sorular, tarafsız bir yargılama yapmak yerine devletin güvenlik politikalarını meşrulaştırmayı amaçlıyordu. Bir avukatın duruşmada sunduğu, ifade özgürlüğünü işleyen AİHM kararlarına karşı, “Her şeyde bir Avrupa. Türk müyüz, Avrupalı mıyız belli değil!”³⁰ tepkisi de, anayasal olarak bu kararları uygulamakla yükümlü olan Türk yargısının yaldızı dökülürken milliyetçiliğini ele veriyordu. Bir Mahkeme Başkanı’nın, yargılanan akademisyeni “Beşiktaş’ta boğazda oturup viski içmekle olmuyor. Bildiri yazmak yerine para toplayıp gönderin oradaki insanlara” (Pişkin, 2020) sözleriyle azarlaması ise, ülkenin resmi ricalinin dilindeki anti-entelektüelizmin veciz bir ifadesiydi.

Akademisyenlerin sorgusu sırasında mahkeme başkanlarının kullandığı aşağılayıcı tonun, agresif ve düşmanca üslubun münferit sayılamayacak kadar yaygın olduğunu kaydetmek gerekir. Duruşmalar sırasında sıkça başvuru olan bir sorgu “taktiği” de, akademisyenleri pişmanlık göstermeye, hatta itirafta bulunmaya davet eden müdahalelerdi. “Bildiriye imzaladığın için pişman mısınız?”, “İmzalamadan bildirinin tamamını okudun mu?”, “İmzanı çekmeyi düşündün mü?” gibi, akademisyenlerin özgür iradesini yok sayan sorular, bir yandan onları nedamet getirmeye, kamu önünde boyun eğdirmeye zorlarken, diğer yandan kendince “gerçek suçluları” tespit edip ayırtırmayı hedefliyordu. Suçlanan akademisyenlerin hiçbirinin duruşmada pişmanlık ifadesi göstermemesi bu taktiği boşa düşürdü.

Duruşmaların yanı sıra gerekçeli mahkeme kararlarına da devlet(in) e başkaldıran akademisyenlere beslenen öfke ve tahammülsüzlük damgasını vurdu. “Sözde sorumluluk sahibi aydın bir akademisyen olarak...”, “sözde aydın, barışçı, demokratik, sorumluluk sahibi ve tarafsız akademisyen

kimliği...” , “sözde sorumluluk sahibi aydın bir akademisyen olarak barışa katkı olsun diye bildiriyi imzaladım diyen sanı(k)”, “sözde barış çağrısı yapan ve sivillerin zarar görmemesini isteyen kişiler”³¹ ifadeleri, eylemlerinden ziyade kişilikleri ve niyetleri yargılanan imzacıların, yargının zihninde makbul akademisyen tahayyülünün dışında konumlandıklarını gösteriyordu. Adli belgelerde dava konusu olgulardan ve akademisyenlere atfedilen niteliklerden bahsederken bolca kullanılan “sözde” ifadesi, Türkiye’deki terör yargılamalarında nicedir yerleşik hale gelmiş bir söylemin tezahürüyü. Her şeye rağmen yine de şaşırtıcı olan ise, pek çok mahkemenin gerekçeli kararında noktası virgüline ve imlâ hatalarına kadar tıpatıp aynı ifadeleri kullanmış olmasıydı. Tıpkı iddianame ve mütalaalar gibi, kararlar da sanki tek elden çıkmış gibiydi.

Kararlarda birebir aynı yazılmış bir başka bölüm de, ülkedeki silahlı çatışmanın tarihine ve özellikle 2015 sonrasında yeniden alevlenen çatışma sürecine dair anlatıya ilişkindi. İlk olarak çatışmayı hukuken doğru nitelendirme kaygısıyla “uluslararası olmayan bir çatışmadan” değil, “düşük yoğunluklu çatışma” veya bir “iç güvenlik harekâtı”ndan söz edilmesi gerektiğini tespit eden mahkemeler³², sonrasında sokağa çıkma yasakları sırasında kullanılan gücün “ölçülü, orantılı ve tamamen iç hukuka ve uluslararası hukuka uygun olduğunu” gerekçelendirme safhasına geçiyordu.

Nihai kararlar bir bütün olarak, sokağa çıkma yasakları sırasında yaşananlara dair siyasi iktidar eliyle kurulan anlatıyı teyit etmek ve kolluk şiddetinin meşru, orantılı ve haklı olduğunu kanıtlamak kaygısıyla kaleme alınmıştı. Buna göre, “terör örgütü işgal ettiği yerlerde yaşayan halktan evini terk etme imkânı bulamayanları rehin olarak alarak kadın, çocuk, yaşlı insanları kendisine kalkan olarak kullanmış; bunu sona erdirmeye çalışan güvenlik güçleri ise, rehin olarak tutulan vatandaşların zarar görmemesi için azami gayret sarf et[miş] ve zorunlu olarak olayların yaşandığı mahallelerle sınırlı olmak üzere sokağa çıkma yasağı uygulamak zorunda kalmıştı[r].”³³ Yine, “yaşanan ölümlere terör örgütü sebebiyet vermişti[r].”³⁴ Bunu görmek yerine örgütü meşru gösterme niyetiyle hareket eden akademisyenler ise, “devlet güvenlik güçlerini Türkiye ve dünya kamuoyuna saldırgan olarak göstermeye” çalışmışlar; “sanki olayların sorumlusu devletmiş gibi sadece devlete çağrı yap[mışlardı].”³⁵

Mahkemeler bir yandan rejimin dikte ettiği yönde bağlayıcı bir hakikat inşa etmeye soyunurken, diğer yandan -bildiride yapıldığı gibi- devletin güvenlik politikasına dair kurulan hegemonik anlatıya meydan okuyan, onun

inandırıcılığını sarsma potansiyeline sahip bir hakikat iddiasını itham ediyor; farklı bir hakikatin dile getirilmesine izin verilmeyeceğini de ilan ediyorlardı. Bu uğurda gerekirse hukuki referansların tersyüz edilmesi dahi mubahtı. 37. Ağır Ceza Mahkemesi nihai kararında, akademisyenlerin duruşmalar sırasında kendi suçlandıkları ifadelerle benzerlik taşıdığı için sıkça atıf yaptıkları, AİHM'in Rusya'ya karşı verdiği *Dmitriyevskiy* kararına da yer vermişti. AİHM bu kararında, "soykırım, katliam, Rus terörü, toplu cinayet, yargısız infaz" gibi ifadelerin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını tespit ediyordu. Ağır Ceza Mahkemesi'ne göre ise, "kararın ardında yatan düşünce, söz konusu eylemlerin TARİHSEL HAKİKATE³⁶ uygun olması" idi. Akademisyenlerin imzaladığı "bildirinin ise, hakikatle uzaktan yakından alakası yok"tu! Daha da ötesi, "söz konusu bildiri hakikatin çarpıtılması[ndan]" ibaretti.³⁷ Tarihsel hakikatin ne olduğunu tespit ve ilân etme kudretini gasp eden Mahkeme, kendisini büyük harflerle sabitlediği resmi hakikatin de bekçisi ilan ediyordu.

Siyasi davanın bir işlevi rejim düşmanını gayrimeşru ilan etmek ve mümkünse onu saf dışı bırakmak ise, bir diğer işlevi de, özellikle eleştirel kamusal sözün resmi söyleme meydan okuduğu durumlarda alternatif hakikat anlatılarını bastırarak, hâkim anlatıyı tahkim etmektir. Ceza muhakemesinin işlevi artık suç işlenip işlenmediğini araştırıp objektif olarak tespit etmek değil, yürürlükteki hakikat rejimini güçlendirmek ve onun sarsılmasını engellemektir. Devletin güvenlik politikasının hizmetindeki egemen söylemde çatlaklar açacak bir hakikat iddiasının dolaşıma girmesine geçit vermemek için, bu konuda kamusal olarak söz alan Barış için Akademisyenlerin ne pahasına olursa olsun cezalandırılması gerekir. Nitekim hukuk normu ve ulusal/uluslararası yargı kararları apaçık ortadayken, akademisyenlerin yargılandığı onlarca mahkemeden birinin dahi beraat kararı ver(e)memiş olması³⁸, bu siyasi cezalandırma arzusunu ortaya koyuyor.

Fakat ne kadar uğraşılırsa uğraşılınsın, bu türde bir dava siyasi iktidar için her zaman kaçınılmaz biçimde riskler de barındırır; zira dava yargılananlar tarafından alternatif hakikatler inşa etmek ve bunları kamusalılaştırmak için "ele geçirilebilir".

Bir İtiraz Alanı Olarak Dava: Sözün Gücü ve Ters Yüz Edilen Pedagoji

Daha önce belirtildiği gibi, siyasi dava esas olarak iktidarın şiddetini meşrulaştırmak, siyasi baskıyı ve tahakkümü rasyonelleştirmek için yargının işe koşulduğu bir gösteri olarak inşa edilir. Bununla birlikte, ceza davasının belirli koşullarda yargılananlara sahiplendikleri politik sözü ve itirazı görünür kılmak için önemli imkânlar açtığını da teslim etmek gerekiyor. Moustafa

Tamir, rejimin bir yönetim tekniği olarak yargıyı araçsallaştırmaya yöneldiği ölçüde, otoriter devlete içeriden benzersiz bir itiraz alanının da açıldığına işaret eder. Mahkemeler bir hükmetme aygıtı olarak otoriter rejimi tahkim ederken, paradoksal biçimde toplumsal aktörlere rejime meydan okuyacak yeni mecralar da açar (Tamir, 2007: 41).

Vanessa Codaciotti bu noktada siyasi davayı, salt hükmedenlerin hasımlarını saf dışı bırakmak için yargıyı kullanmasına değil; aynı zamanda yargılanan öznelerin davaya attettikleri siyasi anlama ve onun militanca kullanımına odaklanan bir bakışla ele almayı önerir (2017). Bu açıdan ceza davasına ilişkisel bir perspektiften bakmak gerektiğini ifade eden Codaciotti, siyasi davayı “hukukun ve yargılamanın hem hükmedenler hem de muhalifler eliyle çift yönlü olarak politize edilmesi” olarak tanımlar. Siyasi davalar esasen devlet ile muhaliflerin ortak üretimi; aynı zamanda aralarındaki çatışmanın da en görünür tezahürlerinden biridir (Codaciotti, 2017; 164, 174).

Bu davalarda mahkeme salonu devlet otoritesinin olduğu kadar, ona karşı direnişin de sergilendiği bir arenaya dönüşebilir. Sonunda mahkûmiyet kaçınılmaz olsa da, dava, hem hukukun ve yargılamanın ideolojik işlevini ifşa etmek, hem de suçlama konusu yapılan politik söze dair kamusal bir tartışma başlatmak amacıyla bir platform olarak kullanılabilir. Siyasi hasmı ideolojik etiketlerle itibarsızlaştırmak ve saf dışı bırakmak için işe koşulan yargı, yargılanan özneler eliyle, cezalandırılmak istenen politik eylemi ve sözü görünür kılmak için aksi istikamette siyasallaştırılabilir. Böylece dava, suçlananların kendilerine dayatılan öznellik yerine bambaşka bir politik öznellik inşa ettikleri bir alana dönüşür.

Barış bildirisini imzacılarının yargılanma sürecinde de mahkeme salonu, barış talebini ve muhalif sözü suçlulaştırma arzusu karşısında, özgür düşüncenin ve barış çağrısının sesinin yükseldiği açık bir kürsüye dönüştü. Her gün sanık kürsüsüne çıkan onlarca imzacının özgün hayat hikayesinden ve akademik birikiminden beslenen savunmalar mahkeme kürsüsünün “Çağlayan Akademisi” olarak anılmasına yol açtı. İçerik ve retorik olarak her biri zengin bir akademik sunuş niteliği taşıyan bu konuşmalar, elbette yargı makamına olduğu kadar diğer yurttaşlara ve meslektaşlara da sesleniyordu. Noam Chomsky’nin ifadesiyle, entelektüelin “hakikati söyleme ve yalanları ifşa etme etik-politik sorumluluğu”ndan (1967) beslenen bu ses, şiddet karşısında kamusal alanda hüküm süren sessizliği kırmayı, ölümü ve savaşı kutsayan dilin her mecrayı işgal ettiği bir dönemde, tarihe tanıklığın yüklediği sorumlulukla barışı savunmayı amaçladı.

Bazı imzacılar savunmalarında özgür düşünce üzerinde giderek sertleşen devlet baskısını, KHK'yle ihraç da dahil imzacıların maruz kaldığı yasal şiddeti ve hukuka olan yakıcı ihtiyacı dile getirdiler; bazıları ise savunmanın merkezine, bildirinin itham ettiği devlet şiddetini ve hak ihlallerini yerleştirdi. Savunmalara aynı zamanda, bildirinin yazıldığı dönemde yaşanan ölümler karşısındaki çaresizlik, öfke ve duygusal alt üst oluş damga vurdu. Bazen dokunaklı, bazen coşkulu, bazen edebi, bazen de akademik vurgulara sahip savunmaların odağında ise, ülkenin geleceği ve hakları hayata geçirmek için barışı inşa etmenin aciliyeti ve vazgeçilmezliği vardı.

Yargılananlar, 1980 cuntası faşizmine karşı hazırlanan “Aydınlar Dilekçesi”ni, Fransız entelektüellerin Cezayir savaşına karşı yayınladıkları, 121’ler Manifestosu olarak anılan “İtaat Etmeme Hakkı Üzerine Bildiri”sini, Amerikalı akademisyenlerin Vietnam savaşına; İsraili meslektaşlarının İsrail ordusunun işlediği savaş suçlarına karşı ayağa kalkışını referans göstererek, barışı savunmanın bir yurttaş hakkı ve aydın sorumluluğu olduğunu vurguladılar. Sanık kürsüsü böylece, aralarında tarihçi, siyaset bilimci, sosyolog, psikolog, pedagog, hukukçu, hekim, matematikçi, fizikçi, mimar, dilbilimcilerin olduğu, farklı disiplinlerden yüzlerce akademisyenin, “barışın inşasına kuramsal olarak bir tuğla koy[mak]”³⁹ üzere söz aldığı kamusal bir kürsüye dönüştü.

Savunmaların bir kısmı eleştirel düşünce ve bilimsel üretim için akademik özgürlüğün vazgeçilmezliğini ve tarihsel hakikat arayışının bu özgürlüğün ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeğini işledi. Bazı akademisyenler ise sanık kürsüsünü ülkenin ayrımcılık tarihine dair söz söylemek, devlet aygıtının kendi yurttaşlarına uyguladığı şiddete tanıklıklarını anlatmak için kullandı. Kâh sokağa çıkma yasakları ilan edilen şehirlere gittiklerinde şahit olduklarını, kâh insan hakları örgütlerinin kayıt altına aldığı verileri aktararak, yaşam hakkını ortadan kaldıran ağır ihlalleri, zorunlu yerinden etmeyi, kültürel yıkımı ve halkın bir kısmının tabi tutulduğu kolektif cezalandırmayı bir kez daha yüksek sesle ifşa ettiler. Sanıklığı bir nevi tanıklığa dönüştürerek, “hakikatten yoksun bir iktidara, iktidardan yoksun bir hakikatle” (Foucault, 2005: 199) karşı çıktılar.

Fakat ihlallerin işlendiği bölgelerde toplanan delillerin mahkeme heyetine gösterildiği anlarda yargıçlar, “ceset fotoğrafları” karşısında hoşnutsuzlukla kafalarını çevirerek bakmayı reddettiler; daha da ötesi, bizatihi hakikat arayışını suçlama konusuna dönüştürdüler (Fincancı, 2019). Bu reddediş şüphesiz yargının hakikatle kurduğu ilişkinin de sembolik bir ifadesiydi. Yargılananlar ise, görülmek istenmeyen şiddetini görünür kılmayı;

yargılama yetkisinin adına ve namına kullanıldığı kamuyu şiddete tanıklık etmeye çağırmayı sürdürdüler. İmzacı bir akademisyenin savunmasında ifade ettiği gibi, hem bildirinın yayınlandığı andan itibaren insanlık onuru çıĝneneden Barış için Akademisyenlerin, hem de “ölülerini itibarlı bir biçimde gömme hakkı bile verilmemiş olan insanların onurlarını savunmak”⁴⁰ için ahlaki bir görev olarak sözü harekete geçirdiler. Bu açıdan savunmalar, tıpkı bildirinın kendisi gibi, imzacıların entelektüel kimlikleri ile konuşma sorumluluğu arasında bir bağ kuruyordu (Tekin, 2019: 84).

Üç yılı aşkın bir süreye yayılan uzun yargılama sürecinde sanık kürsüsüne çıkan her bir akademisyenin yanında durmak için güçlü bir dayanışma örölmeye çalışıldı. Her hafta Çağlayan Adliyesi önünde onlarca meslektaşın, öğrencinin, basın mensubunun, sendika emekçisinin, yurt içinden ve dışından destekçinin hazır bulunduğu basın açıklamaları düzenlendi. Mahkemelerin imzacıları tek tek yargılayarak ayrıştırma ve yalnızlaştırma stratejisine karşı, adliyede geçen 313 gün boyunca sadece duruşma salonlarının içi değil, adliyenin koridorları ve mahkemelerin kapısı da bir karşılaşma, etkileşim ve dayanışma mekânına dönüştü. Aynı şekilde, dört imzacı akademisyenin tutuklanmasının ardından cezaevleri önünde başlatılan “özgürlük nöbetleri” ve açık dersler de dayanışma ritüelinin bir parçasıydı. Böylece yüzlerce insan, bir imzada ortaklaştıkları fakat daha önce tanışmadıkları meslektaşlarıyla “akademinin duvarları dışında”⁴¹ bir araya geldi, temas etti, dertleşti, dayanıştı. Üç yıl boyunca, haftada en az iki gün ve aynı anda en az üç mahkemede gerçekleşen duruşmaları titizlikle izleyen, verilerin kaydını tutan ve bunları ulusal/uluslararası kamuoyu oluşturmak için düzenli olarak paylaşan dava izleme komitesinde gönüllü emek veren bir akademisyen bunu şöyle ifade ediyordu: “Çağlayan’ı bizim yaptık, burası bizim oldu.”⁴² Duruşmalardaki hak ihlallerinden yargılananların savunmalarına dek yargılama sürecinin gün be gün kaydının tutulması, sosyal medya ve Bianet gibi muhalif medya organlarında paylaşılması⁴³, barış akademisyenlerinin yürüttüğü hukuk mücadelesinin arşivinin tutulmasını; baskının olduğu kadar dayanışma ve direnişin belleğinin de kamusallaşmasını sağladı.

Barış için Akademisyenler mahkeme kapısında ve ötesinde ördükleri kolektif mücadeleyle ve duruşma salonundan yükselttikleri sesle davanın tarihi ve siyasi yönünü değiştirdiler. Hesap vermek üzere çıkarıldıkları mahkeme kürsüsünü, ifade yasağını yıkararak hakikati dile getirmek için kamusal olarak sözü ele geçirdikleri (Balibar, 2018: 69, 72) bir mecraya dönüştürdüler. Bu yolla aynı zamanda, ceza davasının üretmeye çalıştığı korku pedagojisini ters yüz ederek, onun yerine barışın ve dayanışmanın pedagojisini inşa ettiler.

Sonuç Yerine

Anayasa Mahkemesi (AYM) Genel Kurulu, 26 Temmuz 2019 tarihli oturumunda, barış bildirisini imzacılarından dokuzunun yapmış olduğu bireysel başvuruları birleştirerek inceledi ve başvurucular hakkında verilen mahkûmiyet kararlarının Anayasa'nın 26. maddesinde güvenceye alınan ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar verdi. Bu karar üzerine, hakkında mahkûmiyet kararı verilen akademisyenler yeniden yargılanarak, henüz mahkûm edilmemiş olanların çoğu ise devam eden davalarda beraat ettiler.⁴⁴

Oldukça ayrıntılı ve kapsamlı bir hukuki gerekçeye sahip olan *Zübeyde Fusun Üstel ve Diğerleri* kararı, Barış Bildirisi'nin içeriğinin hiçbir biçimde suç oluşturmadığını ve mutlak olarak ifade özgürlüğünün koruması altında olduğunu teyit etti.⁴⁵ Böylece barış bildirisini imzacılarının ve avukatlarının 313 gün boyunca bıkmadan mahkeme salonlarında dile getirdikleri gerçek, ülkenin en yüksek yargı mercii tarafından da teyit edilmiş oldu.⁴⁶ AYM'nin bu kararı, ifade özgürlüğünü güvenceye alan ulusal ve uluslararası standartlar açık seçik ortada olmasına rağmen, imzacılar hakkında yürütülen tüm idari ve adli süreçlerin ve ceza mahkûmiyeti de dahil olmak üzere uygulanan tüm yaptırımların hukuki değil politik kararlara dayandığını da ortaya koyuyor (Özenç ve Ergün, 2020: 420). Ne var ki AYM'nin ihlal kararı, ceza davalarını sona erdirmenin ötesinde, başta kamudan ihraç olmak üzere imzacıların terörle bağlantılı olma suçlaması nedeniyle maruz bırakıldıkları diğer ağır hak ihlallerini ortadan kaldırmak için yeterli olmadı (Demir-Gürsel ve Çalı, 2020).

AYM'nin ihlal kararından önce akademisyenlere yönelik mahkûmiyetle sonuçlanan adli takibat, Türkiye'de yasallık ilkesinin ve yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının ne ölçüde aşındığını ortaya koyduğu kadar, hukukun siyasi iktidarın talep ve talimatları doğrultusunda araçsallaştırılmasının geldiği noktayı da gözler önüne seriyor. Barış bildirisini imzacılarının hapis cezasıyla cezalandırılması, Türkiye'de yargı aygıtının giderek daha yoğun biçimde siyasi muhalefeti bastırmak için işlevlendirilmesinin sadece bir vechesi. Bu anlamda hem politik olanın, hem de siyasi baskının giderek artan biçimlerde "yargısallaşması"ndan (*judicialization*) bahsetmek mümkün. Muhalefet üzerindeki yargı kuşatması ise buna karşı tepki olarak, toplumsal mücadelelerin de giderek daha görünür biçimde yargı alanına taşınmasına, başka bir ifadeyle, toplumsal muhalefetin de "yargısallaşması"na yol açıyor. Böylece mahkeme kürsüsü siyasi muhalifler için kamusal bir foruma dönüşerek, hukuki kazanımları, özgürlükleri ve barışı savunma mücadelesinin yükseldiği mecralardan birine dönüşüyor. Barış için akademisyenler vakası

bu açıdan, toplumsal aktörlerin yargısal alanı sahiplendikleri değer ve ilkeler doğrultusunda bir itiraz alanına dönüştürme mücadelesine ve kudretine de örnek oluşturuyor. Maruz bırakıldıkları ağır siyasi baskı ve cezalandırmaya rağmen yargılama sürecinde ördükleri dayanışma ve ürettikleri sözle, barış bildirisi imzacılarının hukuk ve toplumsal mücadele ilişkisi üzerine düşünmek için önümüzde yeni bir ufuk açtığı muhakkak.

Sonnotlar

1- Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, 14.1.2016 tarihli HES toplu açılış törenindeki açıklaması için bkz.: "Kendilerine Akademisyen Diyen Bir Güruh, Terör Örgütünün Yanında Saf Tutarak Devletine Kin Kustu", <https://www.tcgb.gov.tr/>. Erdoğan açıklamasında şu ifadeleri de kullanmıştı: "Bu sözde aydınlar, aydın değil karanlıktır, karanlık. Zira bunların vatan diye bir meselesi yoktur. Bunların millet diye bir meselesi yoktur. Bunlar sadece şu güzel ülkemizi vatanımızı nasıl karıştırırız bu milleti nasıl birbirine düşürürüz bunun gayreti içindeler. Bu mesele kesinlikle demokrasi meselesi, hak ve özgürlükler meselesi, düşünce ve ifade hürriyeti meselesi değildir. Türkiye'nin bu konularda hiçbir eksiği yoktur. Bu mesele, sadece ve sadece devletin ve milletin bekası meselesidir." Erdoğan ayrıca farklı vesilelerle yaptığı açıklamalarda, imzacı akademisyenleri "manda artıkları", "müsveddeler", "bir avuç lümpen", "yarım porsiyon aydın", "terör örgütünün maşası" olarak niteledi. Bkz.: "Cumhurbaşkanı: Lümpen, Yarım Porsiyon Aydın, Müsvedde", *Bianet*, 20.1.2016; <http://bianet.org>.

2- Türkiye'de 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra ilan edilen OHAL'de 6.000'den fazla akademisyen kamu görevinden ihraç edildi. Bir cezalandırma mekanizması olarak kamudan ihracın sonuçlarına ve bu mekanizmanın Türkiye'deki tarihsel dönüşümüne dair ayrıntılı bir değerlendirme için bkz.: (Sertdemir Özdemir, 2020). 2016 darbe girişimi sonrasında ilan edilen OHAL dönemindeki akademisyen ihraçlarının sonuçları hakkında bkz.: (Akbaş Demirel vd., 2019).

3- "Barış Akademisyenleri Anlatıyor: Yedi Yılın Mühasebesi- II Bitsin Artık Bu Arafta Kalma Hali", *1+1 Express*, 25.02.2024, <https://birartibir.org>.

4- 2006 yılında 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 5532 sayılı Kanunla değişikliğe uğradı.

5- Bkz. AİHM, Selahattin Demirtaş v Türkiye (2), (BD), B. no. 14305/17, 22.12.2020; Işıkırık v Türkiye, B. no. 41226/09, 14.11.2017; Bakır ve Diğerleri v Türkiye, B. no. 46713/10, 10.07.2018; İmret v Türkiye (No. 2), B. no. 57316/10, 10.07.2018.

6- Bu içtihadla ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz.: (Yarsuvat, Soygüt, 2019).

7- İçişleri Bakanlığı 81 ilde Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüklerince internet ortamında 7/24 esasına göre sanal devriye faaliyeti yürütüldüğünü açıkladı. Bakanlık

1 Ocak 2020 tarihinden 14 Ağustos 2020 tarihine kadar, terör örgütü propagandası yapan, halkı kin ve düşmanlığa tahrik [eden] veya aşağılayan, toplumu korku ve paniğe sürükleyen, yalan belge yayınlarak algı operasyonu ve provokatif paylaşımı yapan toplam 14 bin 186 hesap hakkında çalışma yapıldığını açıkladı. Bkz.: “Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından 1 Ocak’tan Bugüne 14.186 Hesap Hakkında Çalışma Yapıldı,” 14.8.2020, <https://www.icisleri.gov.tr>

8- Kuşkusuz Barış için Akademisyenler vakası bugüne dek Türkiye’de muhalif akademisyenlerin cezalandırmaya maruz kaldığı, akademik özgürlüğe yönelik ilk saldırı değil. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren her rejim muhalif akademisyenleri üniversiteden ve kamusal alandan tasfiye etmeye yönelik türlü cezalandırma politikaları izledi. Bu politikaların dönüşümüne dair ayrıntılı bilgi için bkz.: (Boratav, 2017); (Timur vd., 2017). Bununla birlikte, Barış için Akademisyenler’in maruz kaldığı cezalandırma, Türkiye tarihinde bugüne dek akademisyenlerin maruz kaldığı en kitlesel cezalandırmadır.

9- İmzacı akademisyenler Esra Mungan, Muzaffer Kaya, Kıvanç Ersoy ve Meral Camcı 10 Mart 2016 tarihinde yaptıkları basın açıklamasından sonra tutuklandılar ve haklarında terör propagandası yapma suçlamasıyla iddianame düzenlendi. Davanın ilk duruşmasında tahliye edilen dört akademisyen hakkındaki yargılamada suç isnadı değiştirilerek, akademisyenlerin TCK 301. maddesinde düzenlenen “Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama” suçundan yargılanabilmeleri için Adalet Bakanlığı’ndan izin talep edilmesine karar verildi.

10- İddianameye ilişkin kapsamlı bir hukuki değerlendirme için bkz.: (Demir Gürsel, 2020).

11- “İki Akademisyen İçin ‘Örgüte Yardım’ Suçlamasıyla Cezalandırma Talebi”, *Bianet*, 18.10.2018, <https://bianet.org>.

12- “Avukat Meriç Eyüboğlu’ndan Hakimin Reddi Talebi”, *Bianet*, 6.11.2018, <https://bianet.org>.

13- “Bir Akademisyene Daha Ertelemeli 1 Yıl 3 Ay Hapis Cezası”, *Bianet*, 16.10.2018, <https://bianet.org>.

14- “Mahkeme Başkanı Dışarı Atmak İstedi, İzleyiciler Direndi”, *Bianet*, 30.5.2018, <https://bianet.org>.

15- “Hakim: Burası Terör Mahkemesi, Sanık Gelecek, Canlı Görmek İstiyorum”, *Bianet*, 27.3.2018, <https://bianet.org>.

16- “Üye Hakim Sordu: “Örgütü Niye Muhatap Almadın?”, *Bianet*, 19.4.2018, <https://bianet.org>; “Mahkeme Başkanı: Akademisyensin Her Şeyi Biliyorsun, Bunu Hatırlamıyor Musun?”, *Bianet*, 20.12.2018, <https://bianet.org>.

17- “Sanık ve Avukatının Katılmadığı Duruşmada Ertelemeli Hapis Cezası”, *Bianet*, 29.11.2018, <https://m.bianet.org>.

18- “#SavunmaEngelleniyor: Savunma için süre verilen akademisyen dinlenmedi.”, *Evrensel Gazetesi*, 13.11.2018, <https://www.evrensel.net>. Bu ihlal üzerine sosyal medyada #savunmaengelleniyor hashtag’iyle bir kampanya düzenlendi.

19- “12 Akademisyenin Davaları Aynı Salonda Üç Avukat Kısıtlamasıyla Görüldü”, *Bianet*, 7.12.2017, <https://m.bianet.org>.

20- “Gençay Gürsoy’un Karar Duruşmasında Yaşananlar”, *Bianet*, 11.12.2018, <https://m.bianet.org>.

21- “Yazarımız Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı’ya 2 yıl 6 ay Hapis Cezası”, *Evrensel Gazetesi*, 19.12.2018, <https://www.evrensel.net>.

22- Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesi (HAGB), sanığın rıza göstermesi halinde, hakkında verilen iki yıldan az hapis cezasının sonuçlarının beş yıl boyunca askıya alınmasına imkân veriyor. Bunun için, kişinin beş yıl boyunca kasten tekrar suç işlememesi gerekiyor. Yargılama neticesinde akademisyenlerin büyük çoğunluğu 24 aydan az hapis cezasına çarptırıldığı için HAGB’yi kabul edip etmedikleri kendilerine soruldu.

23- Barış için Akademisyenlere verilen cezaların güncel durumu için bkz.: Barış için Akademisyenler, <https://docs.google.com/spreadsheets/d/e/2PACX1vT05GTWUQMDot1iPfMsieJsWLGBorbNlJyLP5ldtvJVEcKrw8C8qMxFXPighYZzk7pf2ENP2bXZ3DMo/pubhtml?gid=1873917137&chrome=false&widget=false>, (21.1.2021)

24- Bkz. örneğin: “Prof. Dr. Büşra Ersanlı’ya Ertelemez 1 Yıl 3 Ay Hapis Cezası”, *Bianet*, 5.6.2018, <https://bianet.org>.

25- AYM (Genel Kurul), *Atilla Yazar ve Diğerleri Başvurusu*, 2016/1635, 05.07.2022. HAGB düzenlemesi daha sonra, başkaca gerekçelerin yanı sıra bu temelde de, AYM’nin 1 Ağustos 2023 tarihli kararıyla Anayasa’ya aykırı bulunarak iptal edildi ve iptal kararının, Resmi Gazetede yayınlanmasından bir yıl sonra yürürlüğe girmesi öngörüldü. Bkz. AYM, 2022/120 E., 2023/107 K., 01.06.2023 (Resmi Gazete: 01.08.2023-32266).

26- Hukukun mahkeme salonlarındaki performatif inşasına ilişkin bazı çalışmalar için bkz.: (Umphey, 2012; Grunwald, 2012; Ertür, 2015; Yonucu, 2017).

428 Dinçer H (2024). Bir Siyasi Davanın Anatomisi: Barış için Akademisyenler Vakası Egemenlik Gösterisi Olarak Dava ve Hakikatin Tersî Yüzü. *Mülkiye Dergisi*, 48(2), 403-434.

27- "Üye Hakim Sordu: "Örgütü Niye Muhatap Almadın?", *Bianet*, 19.4.2018, <https://bianet.org>.

28- "Mahkeme Başkanı: Devletin Uyguladığı Şiddete Karşı Mısın?", *Bianet*, 6.9.2018, <https://bianet.org>.

29- "Mahkeme Başkanı: Akademisyensin Her Şeyi Biliyorsun, Bunu Hatırlamıyor Musun?", *Bianet*, 20.12.2018, <https://bianet.org>.

30- "Avukatın AİHM Örneklerine Hakimden 'Her Şeyde Bir Avrupa' Yanıtı", *Bianet*, 7.6.2018, <https://bianet.org>.

31- Örneğin İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2017/121 Esas; 2019/34 Karar No.'lu, 9.1.2019 tarihli kararı ve İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2019/332 Esas; 2019/326 Karar No.'lu, 1.10.2019 tarihli kararı

32- 37 ACM, a.g.k, s. 10; 30. ACM, a.g.k., s. 5-6.

33- 37 ACM, a.g.k, s. 10; 30. ACM, a.g.k., s. 6.

34- 37 ACM, a.g.k, s. 10

35- A.g.k., s. 11.

36- Mahkeme kararında tarihsel hakikat ifadesi tıpkı bu şekilde büyük harflerle yazılmıştı.

37- A.g.k.

38- Yargılamalar boyunca sadece 33. Ağır Ceza Mahkemesi'nde üye hakim, heyetin oy çokluğuyla verdiği mahkûmiyet kararına muhalefet şerhi düşerek, dosyada beraat kararı verilmesi yönünde kanaat bildirdi. Bkz.: "Mahkûmiyet Kararına İlk Kez Beraat Şerhi Düşüldü.", *Bianet*, 26.2.2019, <http://bianet.org>.

39- "Akademisyenler: En kötü notu vereceğimiz iddianameyle yargılanıyoruz", *Evrensel Gazetesi*, 5.12.2018, <https://www.evrensel.net>. Bkz. ayrıca : (Kural, 2019).

40- "Başak Tuğ Onaran'ın Beyanı", *Bianet*, 18.12.2018, <http://bianet.org>.

41- "Eninde Sonunda Tüm Akademisyenler de Barış Bildirisi de Aklanacak" Aslı Odman, Alper Açık, Can Candan, Yonca Demir, Nazım Dikbaş'la Söyleşi, *Bianet*, 18.12.2018, <https://bianet.org>.

42- Ibid.

43- Akademisyenlerin mahkemedeki savunmalarının tam metinleri için bkz.: “2017’den 2020’ye 270 Akademisyenin Beyanı Bianet’te”, <http://bianet.org>.

44- Barış için Akademisyenler’in verilerine göre AYM kararı sonrasında, 95’i yeniden yargılama sonrasında olmak üzere, 622 akademisyen beraat etti; 91 dava ise AYM’nin kararına rağmen hala devam ediyor.

45- Kararın ayrıntılı bir hukuki değerlendirmesi için bkz.: Özenç, Ergün, 2020.

46- Anayasa Mahkemesi’nin bu tespiti yaparken kararın birden fazla paragrafında, bildirinin içeriğine ilişkin sübjektif değerlendirmelerde bulunduğunu ve bildirinin içeriğine katılmadığını açıkça ifade etme ihtiyacı hissettiğini not etmek gerekiyor. Karar yazım tekniği açısından yadırgatıcı olan bu ifadeler, Mahkeme’nin, kararının siyasi iktidar ve toplumun geneli tarafından nasıl karşılanacağına dair tedirginlik ve kaygı taşıdığını; bu açıdan kararını meşrulaştırmaya çalıştığını gösteriyor. Şüphesiz bu ifadeler Türkiye’de yargı bağımsızlığı konusunda da ciddi şüphe uyandırıyor. (Ergün, Özenç, 2020) Bunun yanı sıra, AYM kararı sonrasında ceza mahkemelerinin çoğu, vermek zorunda kaldıkları beraat kararlarının gerekçesinde altını çizerek, AYM kararının içeriğine katılmadıklarını fakat bu kararla “şeklen” bağlı oldukları için beraat kararı vermek zorunda olduklarını belirtme ihtiyacı duydular.

Kaynakça

Abbas T ve Zalta A (2017). You Cannot Talk about Academic Freedom in Such an Oppressive Environment: Perceptions of the We Will Not Be a Party to This Crime Petition Signatories. *Turkish Studies*, 18(4), 624-643.

Ağtaş Ö (2012). Ceza Yasasının Gölgesinde Siyaset. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 67(4), 1-23.

Akdeniz Y ve Altıparmak K (2018). *Türkiye’de Can Çekişen İfade Özgürlüğü: OHAL’de Yazarlar, Yayıncılar ve Akademisyenlerle İlgili Hak İhlalleri*, English PEN.

Allo A (2010). The ‘Show’ in the ‘Show Trial’: Contextualizing the Politicization of the Courtroom, *Barry Law Review*, 15 (1), 41-72.

Aydın O (2012). Hukuk Devleti Nerede Biter, Polis Devleti Nerede Başlar?. *Biririm Dergisi*, 273, 24-29.

Balibar E (2018). *Demokrasiyi Demokratikleştirmek Özgür Konuşma*, Çev. B Yılmaz, İstanbul: İletişim Yayınları.

Barış için Akademisyenler Dayanışma Grubu Raporu (2019), <https://barisicinakademisyenler.net/sites/default/files/Bakraportr041219.pdf>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Başer B, Akgönül S ve Öztürk A E (2017). Academics for Peace’ in Turkey: A Case of Criminalising Dissent and Critical Thought via Counterterrorism Policy. *Critical Studies on Terrorism*, 10(2), 274-296.

430 Dinçer H (2024). Bir Siyasi Davanın Anatomisi: Barış için Akademisyenler Vakası Egemenlik Gösterisi Olarak Dava ve Hakikatin Tersi Yüzü. *Mülkiye Dergisi*, 48(2), 403-434.

Boratav K (2017). Üniversite Tasfiyeleri: Geçmişten Bugüne. Birgün Pazar, www.birgun.net, Son erişim tarihi: 19/02/2017.

Butler J ve Ertür B (2017). Trials Begin in Turkey for Academics for Peace. Academics for Peace- A Case Study Documenting and Contextualizing the Instrumentalization of the Law in Turkey, <https://afp.hypotheses.org/236>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Commissionner for Human Rights of the Council of Europe Dunja Mijatovic (2019). Report following her visit to Turkey from 1 to 5 July 2019, <https://rm.coe.int/report-on-the-visit-to-turkey-by-dunja-mijatovic-council-of-europe-com/168099823e>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Chomsky N (1967). *The Responsibility of Intellectuals*. New York Review of Books, <https://chomsky.info/19670223>.

Codaciotti V (2017). Le Procès Politique comme Coproduction entre l'État et ses Opposants : l'Exemple des Affaires Communistes (1947-1962). *Histoire de la Justice*, 27, 163-175.

Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, Administration of justice and protection of human rights, CommDH (2012)2. Son erişim tarihi: 10/01/2012.

Coşkun C (2019). *Burası Mahkeme: Yeni Türkiye'de Yargı Rejimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Demir Gürsel E (2018). A Brief Note on the "Crime" Allegedly Committed by the Academics for Peace: Propaganda for a Terrorist Organization or Degrading the State of Turkish Republic?. Academics for Peace- A Case Study Documenting and Contextualizing the Instrumentalization of the Law in Turkey, <https://afp.hypotheses.org/236>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Demir-Gürsel E ve Çalı B (2020). Stay Away from Using your Constitutional Rights. Verfassungsblog, <https://verfassungsblog.de/stay-away-from-using-your-constitutional-rights/>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Eckert J (2008). Laws for Enemies. İçinde: J Eckert (der) *The Social Life of Anti-Terrorism Laws The War on Terror and the Classifications of the "Dangerous Other"*, Bielefeld: Verlag, 7-31.

Ergün R ve Özenç B (2020). Barış Bildirisi Kararı: İfade Özgürlüğü, Akademik Özgürlük ve Devlete Sadakat Kavramı Çerçevesinde Bir İnceleme. *Toplum ve Hekim*, 35(6), 419-455.

Ertekin O G (2011). Türkiye'nin İkinci Anayasası Terörle Mücadele Kanunu (söyleşen: Ayça Söylemez), Bianet, www.bianet.org. Son erişim tarihi: 14/06/2024

Ertür B (2015). Spectacles and Spectres: Political Trials, Performativity and Scenes of Sovereignty, PhD thesis, Birkbeck, University of London.

European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission) (2016), Opinion on Articles 216, 299, 301 and 314 of the Penal Code of Turkey, Opinion no. 831/2015.

Fincancı Ş K (2019). Human Rights Activism. (söyleşen) Aylin Tekiner, İçinde: E Özyürek, G Özpınar ve E Altındış (der), *Authoritarianism and Resistance in Turkey Conversations on Democratic and Social Challenges*, Springer International Publishing, 203-215.

Foucault F (2005). Hakikat ve Hukuksal Biçimler. İçinde: *Büyük Kapatılma Seçme Yazılar 3*. Çev. I Ergüden ve F Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 163-278.

Frontline Defenders (2019). Barış için Akademisyenlere Yönelik Yargısal Taciz. <https://www.frontlinedefenders.org/tr/case/judicial-harassment-academics-peace>. Son erişim tarihi: 14/06/2024

Grunwald H (2012). *Courtroom to Revolutionary Stage: Performance and Ideology in Weimar Political Trials*. Oxford: Oxford University Press.

Human Rights Watch (2010). Protesting as a Terrorist Offense – The Arbitrary Use of Terrorism Laws to Prosecute and Incarcerate Demonstrators in Turkey.

İlkiz F (2011). Terörle Mücadele Kanunu ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun Üzerine. İçinde: H İnanıcı (der) *Parçalanmış Adalet: Türkiye'de Özel Ceza Yargısı*, İstanbul: İletişim Yayınları, 129-177.

İlkiz F (2019). Freedom of Expression and the Press in Turkey (söyleşen Defne Över). İçinde: E Özyürek, G Özpınar ve E Altındış (der), *Authoritarianism and Resistance in Turkey Conversations on Democratic and Social Challenges*, Cham: Springer.

İnanıcı H (2011). Örfi İdare Yargısından Yeni Devlet Güvenlik Mahkemelerine Sanık Hakları. İçinde: H İnanıcı (der) *Parçalanmış Adalet: Türkiye'de Özel Ceza Yargısı*, İstanbul: İletişim Yayınları, 13- 65.

Jansson J (2020). *Terrorism, Criminal Law and Politics The Decline of the Political Offence Exception to Extradition*. Londra, New York: Routledge.

Kars Kaynar A (2013). TMK ve Devlete Karşı Suçların Hukuksuzluğu. *Toplum ve Bilim*, 128, 145-163.

Kars Kaynar A (2017). Political Trials and the Second Jurisdiction of the State: Normalcy of the Exception. İçinde: M Ersoy ve E Ozyurek (der), *Contemporary Turkey at a Glance II Turkey Transformed*, Cham: Springer, 25-37.

Kirchheimer O (1961). *Political Justice: The Use of Legal Procedure for Political Ends*. Princeton: Princeton University Press.

Kozağaçlı S (2012). Olağanüstü Yargı Rejimi ve Polis- Elastik ve Yapışkan bir Ağ, (Söyleşen: Tanıl Bora). *Birikim Dergi*, 273, 30-40.

Körükle L, Akbaş Demirel C, Aksu Tanık F, Biter N, Davas A, Kurt H, Özatağan, G, Özen Barkot Z, Tokar Kılınc N (2019). Akademisyen İhraçları, Hak İhlalleri Kayıplar ve Güçlenme Stratejileri, İzmir: Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları.

Kural B (2019). Çağlayan'ın Barış Çağrısına Tanıklığı, Adaletten Hikayeler, *MLSA*, <https://www.mlsaturkey.com/tr/caglayanin-baris-cagrisina-tanikligi/>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Molu B (2020). İfade Özgürlüğü ve Türkiye: AİHM Kararlarının Uygulanması, *Expression Interrupted*, P24, <https://expressioninterrupted.com/tr/uploader/uploader/rapor-aihm-kararlarinin-uygulanmasi-pdf>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Moustafa T ve Ginsburg T (2008). Introduction: The Functions of Courts in Authoritarian Politics. İçinde: T Moustafa ve T Ginsburg (der), *Rule by Law Politics of Courts in Authoritarian Regimes*, Cambridge: Cambridge University Press, 1-23.

Moustafa T (2007). The Politics of Domination: Law and Resistance in Authoritarian States. İçinde: T Moustafa (der), *The Struggle for Constitutional Power: Law, Politics, and Economic Development in Egypt*, Cambridge: Cambridge University Press, 19-56.

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) (2021). Turkey: Stop mis-using the law to detain human rights defenders, urges UN expert. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/06/turkey-stop-mis-using-law-detain-human-rights-defenders-urges-un-expert>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Özatalay C (2020). Purge, Exile, and Resistance: Rethinking the Conflict of the Faculties through the Case of Academics for Peace in Turkey. *European Journal of Turkish Studies*, 30, 1-20.

Pişkin T (2020). Barış Akademisyenlerinin Kısa Tarihi: Hedef Gösterilme, İhraç, Yargılama. *Expression Interrupted*, <https://expressioninterrupted.com/tr/baris-akademisyenlerinin-kisa-tarihi-hedef-gosterilme-ihrac-yargilama/>. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Roach K, Hor M, Ramraj V V, ve Williams G (2012). Introduction. İçinde: Victor V R, M Hor, K Roach ve G Williams (der), *Global Anti-terrorism Law and Policy*, Cambridge: Cambridge University Press, 1-17.

Saul B (2015). Terrorism as Legal Concept. İçinde: G Lennon ve C Walker (der), *Routledge Handbook of Law and Terrorism*, New York: Routledge, 19-38.

Sertdemir Özdemir S (2020). Civic Death as a Mechanism of Retributive Punishment: Academic Purges in Turkey. *Punishment and Society*, 0(0), 1-19.

Tekin S (2019). *Üniversitenin Olağanüstü Hali Akademik Ortamın Tahribatı Üzerine Bir İnceleme*. TİHV İzmir: Akademi Yayınları.

Timur T, Üstel F, Alkan M Ö, Dinçer H ve Doğan G, (2017). Günümüzden Geçmişe Üniversitelerde Tasfiyeler. *Toplumsal Tarih*, 279, 40–49.

Salas D (2017). Introduction. Le Procès Politique Entre Réalité et Tentation, *Histoire de la Justice*, 27, 5-10.

Shklar J N (1986). *Legalism Law, Morals, and Political Trials*. Cambridge: Harvard University Press.

Umphey M (2012). Law in Drag: Trials and Legal Performativity. *Columbia Journal of Gender and Law*, 21, 516-531.

Yarsuvat D ve Soygüt B (2019). 'Bu Suça Ortak Olmayacağız' Başlıklı Yazıya İlişkin Türk Ceza Hukuku Derneği'nin Hazırladığı Bilimsel Rapor", TCHD, https://www.tchd.org.tr/wp-content/uploads/2019/07/TCHD_bilimsel_rapor_bu_suca_ortak_olmayacagiz.pdf. Son erişim tarihi: 14/06/2024.

Yonucu D (2017). The Absent Present Law: An Ethnographic Study of Legal Violence in Turkey. *Social and Legal Studies*, 1-18.